

Sărbătoarea de Pesah și acuzăția de omor ritual

Atât la evrei cât și la creștini Paștele cade cam în aceeași perioadă, uneori începe chiar în aceeași zi. Cu toate acestea semnificațiile celor două sărbători diferă. *Pesah* este sărbătoarea libertății. De 3.500 de ani poporul evreu își amintește în fiecare an și îi învață pe copii despre minunea prin care Dumnezeu l-a eliberat după 400 de ani de robie cruntă. Sărbătoarea care ține șapte zile este caracterizată mai ales printr-o faptul că se mănâncă numai anumite alimente speciale, pregătite în mod special pentru aceste zile.

În schimb, pentru creștini Paștele celebrează învierea lui Isus și este prăznuit obligatoriu duminica, spre deosebire de cel evreiesc, care poate fi sărbătorit în orice zi a săptămânii. La Cina cea de Taină, Isus a dat un nou conținut pâinii și vinului, declarând că ele reprezintă trupul și sângele său. Apostolul Pavel explică noua perspectivă a sărbătorii: „*Iată Isus s-a jertfit pentru noi să prăznuim, deci nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutății și al vicleșugului, ci cu azimele curăției și ale adevărului*” (1 Cor. 5, 7-8).

De-a lungul anilor aceste interpretări au fost prilejul de a-i

acuza pe evrei de tot felul de crime adevărate sau inventate. Pe aceste idei se bazează antisemitismul religios. Acuzațiile de omor ritual, (în ebraică calomniile de sânge), sunt acuzații false, conform cărora evreii ar ucide copii creștini, mai ales în perioada de Paște, pentru a le folosi sângele în scopuri rituale, ca de pildă la fabricarea azimei de Paște. De-a lungul istoriei, aceste calomnii au fost un pretext pentru pogromuri, uciderea evreilor, arderea Talmudului, etc.

Acuzații de omor ritual în lumea antică

Aceste calomnii au început cu mult înaintea creștinismului. Grecii antici detestau obiceiurile popoarelor „barbare”, printre care cel de a face jertfe omenești. Între aceste popoare erau incluși și evreii. Într-un dicționar grec din secolul X e.n. este scris: „Filozoful Democrit (sec. IV-V î.e.n.) a scris o carte (necunoscută din alte surse), în care spune că evreii se prosternă în fața unui cap de măgar făcut din aur și o dată la șapte ani prind un străin și îl jertfesc prin jupuirea pielii”. Se spune că aceste atrocități se petrec în cel mai sfânt loc din Templu. Idei asemănătoare apar și în alte documente antice. Aceste afirmate nu puteau fi probate întrucât străinilor nu le era permis să intre în Templu! Este interesant de subliniat că grecii înșiși făceau jertfe omenești în ritualul zeului Dionis. Ele au fost interzise de Senatul Romei în sec. III e.n., dar au mai continuat în unele insule grecești. Într-o tragedie de Euripide, o mamă își jupoaie fiul de furie că a surprins-o îndeplinind ritualul lui Dionis. Probabil că Democrit s-a bazat pe aceste ritualuri pentru a- i defăima pe evrei.

Povestea lui Democrit a fost uitată, pentru că el nu spune că jertfa ar fi fost mâncată sau i s-ar fi folosit sângele. Cercetătorii s-au concentrat mai mult pe renumita calomnie a lui Apion. Este vorba de un egiptean din epoca lui Cezar (sec. I e.n.) care era ura evreii în mod declarat. Apion spune că în fiecare an, la o dată fixă, evreii prind un grec, îl îndoapă

un an întreg, apoi îl aduc într-o pădure și îl omoară. Evreii gustă din măruntaiele lui, jurând să-i urască pe greci, iar restul corpului este aruncat într-o groapă. La baza poveștii lui Apion stau două motive: jertfa omenească și canibalismul. Acesta din urmă se bazează pe un obicei foarte vechi de a face un legământ, mâncând carne de om sau bându-i sângele. Această calomnie este atât de renumită datorită celei de a patra cărți a lui Iosephus Flavius „Contra lui Apion”. Iosephus polemizează cu istoricii egipteni din Alexandria conduși Apion care susțineau că evreii nu au trecut și nici istorie. Subiectul legat de Apion reprezintă numai o mică parte din cartea care cuprinde confruntări cu toți istoricii și filozofii greci din Egipt, din secolele dinaintea lui Iosephus. Ea se bazează mult pe înțelepții creștini din primul secol, Origenes și Eusebius din Cezarea care au scris despre „Vechimea evreilor”. Probabil că nu Iosephus a dat numele cărții, Apion fiind doar o mică parte din ea. Acest nume apare pentru prima oară la scriitorul creștin Hieronymus și e de presupus că acesta ar fi dat și titlul cărții.

Acuzații de omor ritual în Evul Mediu

Se pune întrebarea dacă creștinii au moștenit aceste calomnii de la păgâni. Este clar că ei cunoșteau opera lui Iosephus. Însă de aici este greu de ajuns la ideea că evreii folosesc sânge de *Pesah*. Acest lucru s-a petrecut probabil altfel. În primele secole ale creștinismului, popoarele păgâne îi identificau pe creștini ca „evrei păgâni”. În centrul Paștelui creștin, așa cum am amintit, stă cina cu pâine și vin. Se poate întâmpla ca pentru primii creștini ritualul să nu fi fost doar simbolic? Că ar fi mâncat o jertfă omenească și i-ar fi băut sângele?! În sec II e.n. se cunoșteau asemenea acuzații în diferitele secte creștine. De exemplu secta montaniștilor din Asia Mică ținea paștele la fel ca evreii. Catolicii susțineau că montaniștii, pe care îi considerau eretici, pun sângele unui copil în vinul de Paște. Aceeași calomnie a fost lansată și împotriva evreilor, cu toate că nu

avea nici o noimă.

Calomniile medievale au avut urmări tragice. Prima acuzare documentată a fost în Anglia, la Norwich, în 1154, cu patru ani înaintea celei de a doua cruciade. Un evreu convertit, Theobald din Cambridge, a depus mărturie că evreii din Europa sacrifică în fiecare an câte un copil creștin pentru sărbătoarea de Paște. În acel an a fost jertfit un copil din orașul lor. Conducătorii bisericii au înțeles ce chilipir le-a căzut în mână. L-au sanctificat pe copilul mort, botezându-l Sf William. Zvonuri asemănătoare s-au răspândit în întreaga Europă. La început spuneau că evreiiucid copii creștini în amintirea crucificării lui Isus, apoi au trecut la altă variantă, că sângele este folosit la pregătirea azimelor. Astfel acuzațiile puteau fi reînnoite în fiecare an. Se cunosc vreo 200 de calomnii, documentate începând din sec. XII, dar probabil că au fost mult mai multe.

Trei ani după întâmplarea din Norwich, în orașul Würzburg din Bavaria, un bărbat s-a înecat în râu, iar corpul lui a fost găsit tocmai în ajun de Paște. Evreii au fost acuzați de moartea lui. Au început trei zile de măcel. Apoi cruciații, care erau în zonă, au atacat comunitățile evreiești din împrejurimi. Cele mai crunte evenimente au avut loc în ziua a cincea de Pesah. În curând calomnia a ajuns și în Franța unde au fost uciși evreii din Blois. Evreii francezi se aflau într-o perioadă de prosperitate, în care s-au scris completările la Talmud numite Tosafot. Aceste calomnii au continuat pe toată celei de a doua și a treia cruciade-

Altă mare urgie s-a declanșat în Anglia în 1264, cu o săptămână înainte de Paște. Au fost uciși mii de evrei, doar la Londra au pierit 1500, alți si-au găsit adăpost în castelele unor nobili. Bineînțeles că bunurile și casele au fost jefuite. Statutul evreilor în Anglia a devenit tot mai precar până când în 1290, pe vremea regelui Eduard I, evreii au fost izgoniți din „pe vecie” Întoarcerea lor a început după aproape 400 de ani, în anul 1649 sub regele Charles I. Însă

expulzările au continuat timp de alte sute de ani, din diverse țări, orașe și zone din Europa.

Acuzațiile de omor ritual s-au răspândit și în alte țări din Europa și, mai târziu, și în afara ei fiind folosite și de Inchiziția din Spania care acționa contra maranilor adică a evreilor creștinați cu forța.

În secolul XIII a apărut calomnia de profanare a euharistiei. În 1290, la Paris, o pereche de evrei au fost acuzați că au intrat pe furiș într-o biserică și au înjunghiat pâinea sfântă până i s-a scurs sângele. Au fost judecați și arși pe rug. Un caz asemănător a fost în 1556, la Sochaczew, în Polonia. Cel mai grav caz de omor ritual a avut loc în Bavaria, unde au fost uciși 20.000 de evrei și au fost distruse 146 de comunități. Voi mai enumera câteva dintre cele mai cunoscute cazuri de acest tip: 1235 – Fulda (Germania) , soldat cu 34 de evrei morți; 1475 -Trento (Italia), soldat cu 13 evrei morți și restul izgoniți din oraș.

În toate țările Europei au avut loc astfel de calomnii, ele ajungând și pe alte continente, de exemplu în Orientul Mijlociu. Primul caz a avut loc în 1840 la Damasc. Un călugăr francez și ajutorul său musulman au dispărut. Un frizer evreu a fost învinuit și, sub tortură, a mărturisit tot ce i s-a cerut. Au fost puși sub acuzare șapte dintre liderii comunității evreiești. Scandalul a luat dimensiuni uriașe. În apărarea lor s-a ridicat poetul german Heinrich Heine, evreu convertit. Familia Rotschild a reușit să „cumpere” documentele adevărate ale anchetei și procesului și să le publice. Adolphe Crémieux, evreu francez și ministru al justiției a intervenit pe lângă Muhammad Ali, cel mai mare lider din regiune. După luni de chinuri cei șapte deținuți evrei au fost eliberați, iar guvernatorul otoman al Damascului a fost executat.

În primăvara anului 1847 s-au încăierat doi copii din Ierusalim: unul evreu și unul pelerin grec. Băiatul creștin s-a lovit la călcâi. În urma acestui incident preoții greci au

demarat o dispută teologică cu rabinii evrei la care a participat și guvernatorul otoman.

Acuzații de omor ritual în România

Din păcate acuzațiile de omor ritual nu au lipsit nici din România. Vom aminti doar câteva din ele.

În anul 1710 la Târgu-Neamț evreii au fost acuzați că au ucis un copil creștin pentru a pregăti azima de Paște din sângele lui. În consecință a avut loc un adevărat masacru al evreilor din oraș. Cinci au fost uciși și 22 întemnițați. Din cauză că violențele față de evrei s-au intensificat, comunitatea a trimis o delegație la domnul Moldovei Dimitrie Cantemir cerându-i ajutorul. El a însărcinat doi oameni de încredere să ancheteze cazul. Martorii au respins acuzațiile, așa că evreii încarcerăți au fost eliberați, iar călugărul care a inițiat calomnia a fost băgat într-un azil pe viață.

În anul 1717 la Orhei, astăzi în Republica Moldova, evreii au fost acuzați că au răpit un copil creștin în timpul Paștelui creștin și că sângele copilului ar fi fost trimis rabinilor din Cracovia și alte orașe. Patru evrei au fost acuzați într-un proces care a avut loc la Iași, având susținerea domnitorului Mihai Racoviță. Până la urmă evreii au fost declarați nevinovați, iar autoritățile otomane au retras dreptul domnitorului de a acuza evreii.

În anul 1803, după apariția cărții „Înfruntarea jidovilor asupra legii și obiceiurilor lor” au avut loc violențe antievreiești la Iași. Cartea a fost scrisă de Noah Melamed, evreu convertit, călugărit numele de Neofit. Evreii au fugit și au găsit adăpost la Mitropolitul Veniamin Costache. El a liniștit tulburările, iar domnul Moldovei, Alexandru Moruzi, a ordonat distrugerea tuturor cărților tipărite. Mitropolitul a ordonat anchetarea și arestarea preoților care au fost amestecați în această acuzație. Evenimente asemănătoare s-au repetat în 1819 după ce în 1818 a apărut o altă carte

asemănătoare

Pe parcursul întregului secol al XIX-lea au fost lansate acuzații de omor ritual în mai multe orașe din Moldova: Iași, Bacău, Galați, Roman și altele. În anul 1859 la Galați, în timpul Paștelui creștin au izbucnit violențe contra evreilor în urma cărora mulți evrei au fost uciși și răniți, sinagogile au fost distruse și sulurile de Tora arse. Totul a început la 12 aprilie 1859 când evreii au fost acuzați că ar fi scos sângele unui copil creștin. Cincisprezece evrei au fost arestați. În 14 aprilie mii de creștini s-au năpustit în sinagogă, au bătut evreii, au ars 50 suluri de Tora și cărți de rugăciune și au devastat lăcașul de cult. Au fost atacate, jefuite și distruse și locuințele evreilor. Nu au ajutat nici apelurile diplomatice. În final Baronul de Rotschild a apelat la domnul Moldovei, Alexandru Ioan Cuza, care a intervenit. Procesul a fost anulat și evreii eliberați. Evenimente asemănătoare s-au petrecut la Galați, în 1868.

În anul 1801, la București, a avut loc cea mai renumită acuzație de omor ritual, în care au fost uciși 128 de evrei. Domnul Țării Românești, Alexandru Moruzi, a ordonat pedepsirea atacatorilor și o parte din evrei au primit despăgubiri. În anul 1804 au avut loc evenimente identice. Domnul Țării, Constantin Ipsilanti, a cerut de la șefii bisericilor creștine să-i apere pe evrei pe baza faptei că legile religiei evreiești interzic consumul sângelui. Lucrurile s-au liniștit, dar ele s-au repetat în 1808 și 1811. În anul 1812 evreii au fost acuzați de cauza izbucnirii epidemiei care a lovit Bucureștii.

Pogromul de la Chișinău

Pogromul petrecut în între 6 și 8 aprilie 1903 a izbucnit după ce ziarul antisemit în limba rusă „Bessarabeț” a relatat că în februarie un copil creștin a fost găsit mort, sugerându-se că ar fi fost omorât în cadrul unui ritual iudaic. În acest pogrom au fost asasinați 49 de evrei, alți 500 au fost răniți,

În jur de 2000 de familii evreiești au rămas fără adăpost și 1500 de prăvălii și case evreiești au fost distruse. În acea perioadă Chișinăul făcea era reședința Guberniei Basarabia, din Imperiul Rus. La acest pogrom au participat reprezentanți ai tuturor păturilor sociale ale populației locale.

Pogromul a cutremurat populația evreiască din Imperiul Țarist, dar și evreii din alte țări, amplificând valurile de emigrație din estul Europei atât către America, cât și către Palestina. Pogromul a devenit cunoscut și datorită faptului că poetul național Haiim Nachman Bialik a plecat imediat la Chișinău și apoi a publicat două poeme renumite: *Beir haharega* (În orașul măcelului, a morții) și *Al hașhita* (Despre măcel).

Nu voi scrie mai mult despre acest subiect fiindcă a scris cu mult mai bine decât mine colegul nostru, Lucian Zeev Herșcovici, pe situl „Acum”, <https://acum.tv/articol/10834/>

În încheiere aș vrea să citez câteva versuri (în engleză) din poemul *Al hașhita*, care au devenit emblematice:

But cursed be the one who says; Avenge!

*Revenge like this, revenge for the blood of a small child
Satan has not yet created.*

Articolul a apărut în revista „Baabel”, Aprilie 2020